

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΕΑΣ

Γιάννα Βενιέρη

Αρχαιολόγος Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Κέας (εικ.1) ιδρύθηκε στη δεκαετία του 1970, στην πρωτεύουσα του νησού, την Ιουλίδα, με ενέργειες του αείμνηστου αρχαιολόγου Νικόλαου Ζαφειρόπουλου. Το κτήριο κατασκευάστηκε για να στεγάσει κυρίως τα ευρήματα των παλαιότερων ανασκαφών, τις αρχαιότητες που είχαν περισυλλεγεί από τον κείο αρχαιοδίφη Κωνσταντίνο Μανθό και τα ευρήματα των ανασκαφών από τους προϊστορικούς οικισμούς της Κεφάλας και της Αγίας Ειρήνης, ενώ αργότερα στέγασε τα αρχαία των επιφανειακών ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία του 1980 και τα τυχαία ευρήματα.

Το 1997, ύστερα από μελέτη που εκπόνησε ο αειμνηστος αρχιτέκτων της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Αλέξανδρος Παπανικολάου, έγιναν εργασίες ριζικής επισκευής του Μουσείου, υπό την εποπτεία της Διεύθυνσης Εκτέλεσης Έργων Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Τον Ιούνιο του 2002 εγκαινιάστηκε η επανέκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Κέας. Οι εργασίες έ-

κίνησαν το 2000, υπό τη διεύθυνση της Αλκηστής Χωρέμη, Προϊσταμένης της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Την αρχαιολογική επικέλεια είχαν η υπογράφουσα και η Χριστίνα Βλασσοπούλου, αρχαιολόγοι της Α' ΕΠΙΚΑ. Τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και το συντονισμό της τεχνικής οργάνωσης ανέλαβε η αρχιτέκτων Αμαλία Βοναπαρτή. Για τη συντήρηση και την έκθεση των αντικεμένων εργάστηκαν οι συντριπτές Γ. Δαμιής, Θ. Καγιώργης, Α. Μπαΐμπας, Σ. Μπουζάκη και Ε. Τσιόγκα.

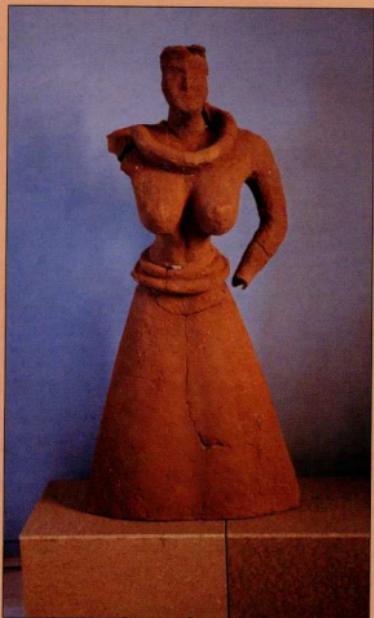
Η επανέκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Κέας, που υπήρξε μακροχρόνιο αίτημα των κατοίκων, των επισκεπτών και των ερευνητών, δεν θα μπορούσε να συμβεί χωρὶς τη γενναιόδωρη χρηματοδότηση του Υπουργείου Πολιτισμού, τη συμβολή της Ενώσης Φίλων Ακροπόλεως, την αμέριστη συμπαράσταση και βοήθεια της αρχαιολόγου Muriel Caskey, αλλά κυρίως χωρὶς τη σκληρή εργασία του τεχνικού και φυλακτικού προσωπικού της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, που, από το 1997, εργάστηκαν για την ευδόνωση του σκοπού αυτού.

Το Μουσείο είναι ένα διώροφο κτήριο, χωρίς ίδιατερα χαρακτηριστικά, όπου κυριαρχούν τα πολλά παραθύρα κατά μήκος των αιθουσών των δύο ορόφων. Στο ισόγειο βρίσκονται οι χώροι εξυπηρέτησης των επισκεπτών (εκδοτήριο, πωλητήριο εποπτικού υλικού και W.C.), καθώς και το εργαστήριο συντήρησης και οι αποθήκες.

Η έκθεση, που αντιύσσεται στους δύο ορόφους, αρχίζει από τον δεύτερο όροφο με την προϊστορική συλλογή (3300-1100 π.Χ.) και αποτελείται κυρίως από κεραμικά αντικείμενα. Ο πρώτος όροφος περιλαμβάνει τη συλλογή των ιστορικών χρόνων (7ος αι. π.Χ.-2ος αι. μ.Χ.). Με τον τρόπο αυτόν εξα-

1. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Κέας, στην Ιουλίδα.

2. Πήλινο άγαλμα από το ναό του προϊστορικού οικισμού της Αγ. Ειρήνης.

σφαλίζεται η καλύτερη στατική επάρκεια του κτηρίου, καθώς η συλλογή των ιστορικών χρόνων περιλαμβάνει κυρίως μαρμάρινα και άλλα λίθινα εκθέματα.

Στην επανέθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Κέας παρουσιάζονται με σύγχρονο και ευρηματικό τρόπο τα παλιά εκθέματα, ενώ δίνεται η δυνατότητα για την παρουσίαση σημαντικών ευρημάτων που μέχρι σήμερα δεν είχαν εκτεθεί. Οι τοίχοι, οι προθήκες και τα βάθρα έκθεσης των αντικειμένων έχουν χρωματισμό σε τόνους του γαλαζιού. Ο εσωτερικός φωτισμός των προθηκών, σε συνδυασμό με το φυσικό κυκλαδικό φως που διαχέτει μέσα από τα παράθυρα, δινει ένα εξαιρετικό αισθητικό αποτέλεσμα. Η έκθεση πλαισιώνεται με εποπτικό υλικό, πίνακες και χάρτες που βοηθούν τον επισκέπτη στην κατάνοηση της ιστορίας της αρχαίας Κέας!.

Προϊστορική συλλογή

Τα ευρήματα της προϊστορικής συλλογής προέρχονται από τον νεολιθικό οικισμό της Κεφάλας και τον οικισμό της εποχής του Χαλκού, της Αγίας Ειρήνης, τα οποία ήλθαν στο φως με τις ανασκαφές που διενήργησε ο John Caskey, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Cincinnati, από το 1960 έως το 1976.

Ο τρόπος διάταξης των νέων προθηκών επιτρέπει την οργάνωση της έκθεσης σε ενότητες και με χρονολογική ακολουθία. Η αίθουσα I χωρίζεται σε δύο μέρη, από μία κεντρική επιμήκη προθήκη δύο όψεων (εικ. 3). Κατ' αυτόν τον τρόπο οργανώνεται η πορεία των επισκεπτών, ξεκινώντας από τα δεξιά της εισόδου. Μεταξύ των προθηκών παρεμβάλλονται εντμερωτικά κείμενα, κατατοπιστικά για την ιστορία των δύο προαναφερόμενων οικισμών.

Η μετέρι νεολιθική περίοδος (3300-3200 π.Χ.) αντιπροσωπεύεται με αντικείμενα από τον οικισμό και κυρίως από το νεκροταφείο της Κεφάλας. Ταφικοί πίθοι, πήλινα και λίθινα αγγεία, πήλινα ειδώλια, λίθινα και οστεΐνα ερ-

3. Η αίθουσα I του δευτέρου ορόφου.

γαλεία και σφονδύλια παρουσιάζονται στην κεντρική προθήκη και σε μια από τις περίοπτες προθήκες της αίθουσας¹.

Ακολουθούν ευρήματα της πρώιμης εποχής του Χαλκού (3200/3000-2200/2000 π.Χ.) από την Αγία Ειρήνη. Πρόκειται για αξέλογα δείγματα της κυκλαδικής τέχνης: κυκλαδικά ειδώλια, πήλινα αγγεία, λίθινα εργαλεία τα οποία χρονολογούνται στην πρωτοκυκλαδική II περίοδο (2800/2700-2300 π.Χ.), καθώς και δύο κυκλαδικά μαρμάρινα αγγεία από την Ποιόσσες. Σε ένα χαμηλό βάθρο, στα δεξιά της εισόδου, έχει τοποθετηθεί μια μεγάλη πήλινη εστία με σφραγίσματα, η οποία χρονολογείται στην ίδια περίοδο.

Η μέση και η ύστερη εποχή του Χαλκού (2000/1900-1100 π.Χ.), δηλαδή η περίοδος ακμής του οικισμού της Αγίας Ειρήνης, παρουσιάζονται στην αίθουσα II, σε προθήκες που έχουν τοποθετηθεί περιμετρικά στους τοίχους, καθώς και στην πίσω πλευρά της κεντρικής προθήκης της αίθουσας I, την οποία βλέπει ο επισκέπτης κατά την έξοδό του από την αίθουσα II. Περιλαμβάνονται ενότητες που αναφέρονται στην καθημερινή ζωή, τις βιοτεχνικές δραστηριότητες, το εμπόριο, τη λατρεία και τα ταφικά έθιμα.

Στο κέντρο της αίθουσας II δεσπόζει ένα επίμηκες ελλειψοειδές βάθρο, όπου εκτίθενται για πρώτη φορά τα πήλινα αγάλματα που προέρχονται από το ναό του προϊστορικού οικισμού της Αγίας Ειρήνης³ (εικ. 4). Τα αγάλματα αυτά, έργα του 15ου αιώνα π.Χ., αποδίδουν γυναικείες μορφές που στέκονται ή χορεύουν (εικ. 2). Είναι μοναδικά σε μέγεθος και παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες που τα διαφοροποιούν από ανάλογα ειδώλια θεοτήτων τα οποία έχουν βρεθεί σε άλλες περιοχές του κρητομυ-

κηναϊκού κόσμου. Η ίδια αυτή ενότητα, που αφορά τη λατρεία, περιλαμβάνει ευρήματα από τον προϊστορικό ναό, καθώς και από τα ιερά που λειτούργησαν πάγω και μέσα στα ερείπια του ναού, από τους γεωμετρικούς έως τους ελληνιστικούς χρόνους (10ος-3ος αι. π.Χ.).

Στην ίδια αίθουσα παρουσιάζεται επίσης η ενότητα που αφορά τα μεσοελλαδικά νεκροταφεία του οικισμού (2000/1900-1700 π.Χ.). Περιλαμβάνει τεκρίσματα από τους τάφους, χρυσά κοσμήματα, περιδέραια, σφραγίδια, αγγεία, ταφικούς πίθους.

Ακολουθούν προθήκες που περιλαμβάνουν αγγεία από τις οικίες του οικισμού, και χρονολογούνται στη μέση και την ύστερη εποχή του Χαλκού (2000/1900-1100 π.Χ.). Τα περισσότερα από τα αγγεία αυτά προέρχονται από την οικία A4, ένα από τα πιο σημαντικά κτήρια του οικισμού που αποτέλεσε την έδρα του τοπικού άρχοντα, φιλοενώντας παράλληλα πολλές και ποικίλες δραστηριότητες. Στην τελευταία, κατά την έξοδο από την αίθουσα II, προθήκη εκτίθενται αντικείμενα που σχετίζονται με βιοτεχνικές δραστηριότητες, όπως η αγγειοπλαστική, η λιθοτεχνία και η μεταλλουργία. Μεταξύ των εκθεμάτων που χρονολογούνται στην ίδια χρονολογική περίοδο και παρουσιάζονται στην αίθουσα I, ξεχωρίζουν οι προθήκες με έργα μικροτεχνίας (τημά ποστένια πυξίδας, μαρμάρινα σχηματικά ειδώλια, δοντία κάπρου από μυκηναϊκό κράνος κ.λπ.), καθώς και εκείνη που αφορά το εμπόριο. Στην τελευταία αυτή προθήκη παρουσιάζονται για πρώτη φορά αγγεία και δόστρακα που φέρουν σημεία της γραμμικής γραφής A, καθώς επίσης και μολύβδινα μετρικά βάρη με εγχάρακτα σύμβολα που αποδίδουν μονάδες μέτρησης του βάρους. Τα μολύβδινα

4. Το βάθρο με τα πήλινα αγάλματα από τον προϊστορικό οικισμό της Αγ. Ειρήνης.

αυτά βάρφι αποτελούν μέρος μιας από τις μεγαλύτερες συλλογές μέτρων της εποχής του Χαλκού, που έχουν βρεθεί στον αιγαϊκό χώρο⁵.

Συλλογή ιστορικών χρόνων

Η συλλογή των ιστορικών χρόνων περιλαμβάνει αξιόλογα γλυπτά αρχιτεκτονικά μέλη και επιγραφές, που χρονολογούνται από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς χρόνους (7ος αι. π.Χ.-2ος αι. μ.Χ.) και προέρχονται κυρίως από τις τέσσερις αρχαίες πόλεις της Κέας: την Ιουλίδα, την Καρθαία, την Κορφησία και την Ποιήσεα.

Τα εκθέματα είναι τοποθετημένα κατά είδους (αρχιτεκτονικά μέλη, επιγραφές, γλυπτά), πάνω σε ειδικά διαμορφωμένα βάθρα. Στην αίθουσα I εκτίθενται τα αρχιτεκτονικά μέλη (εικ. 5). Μεταξύ των εκθεμάτων παρεμβλήνονται εντυπωσιακές πινακίδες με κείμενα που αναφέρονται στην αρχαία ιστορία του νησιού⁶. Στην ίδια αίθουσα, σε δύο προθήκες, παρουσιάζεται μια μικρή συλλογή αγγείων και οστράκων από την Κορφησία και την Καρθαία. Σε εσοχή που διαμορφώνεται στην αίθουσα I, εκτίθενται επιγραφές, ενεπιγράφα βάθρα, αναθηματικά αγαλμάτια και ανάγλυφο με πράσταση νεκρόδειπνου.

Στην αίθουσα II παρουσιάζονται γλυπτά διαφόρων προελεύσεων, αλλά κυρίως τημῆτα του γλυπτού διακόσιου αιώνα π. το ναό της Αθηνάς στην Καρθαία (500-490 π.Χ.). Στη γένειά έκθεση έγινε προσπάθεια ανασύνθεσης των αετωμάτων του ναού, με βάση τα σωζόμενα αετωματικά γλυπτά, η οποία σπρίθηκε στις μελέτες και τις αναπαραστάσεις της αρχαιολόγου Έβρης Τουλούπα και του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Παπανικολάου⁷ (εικ. 6).

5. Η αίθουσα I του πρώτου ορόφου.

Από τα θραύσματα των εναέτιων γλυπτών συμπεραίνουμε ότι το νότιο αέτωμα είχε ως θέμα την αρπαγή της αμαζόνων από τον Θηρέα, ενώ στο βόρειο αέτωμα απεικονίζονται σκηνή αμαζονομαχίας. Σήμερα, τα καλύτερα σωζόμενα γλυπτά είναι ο κορμός της Αθηνάς, ο κορμός της αμαζόνας και η κεφαλή με τα κράνος, από το νότιο αέτωμα, καβώς και η βαδίζουσα γυναικεία μορφή που αποτελεί το κεντρικό ακρωτήριο της βόρειας πλευράς. Δύο αρχιτεκτονικά μέλη, στον κορυφαία σημη της νότιας πλευράς, φέρουν τις επιγραφές ΘΗΣΕΥΣ και ΑΝΤΙΟΠΗ.

Στην αίθουσα II παρουσιάζεται, τέλος, μια μικρή συλλογή νομισμάτων από τη Κέα αλλά και άλλες περιοχές, γεγονός που μαρτυρεί την κυκλαρφορία έξω νομισμάτων στο νησί σε διάφορες χρονολογικές περιόδους⁸.

Σημειώσεις

1. Α. Ξυρέμη, Χ. Βλασσοπούλου, Γ. Βενιέρη, Κέα. Ιστορία και Αρχαιοτήτες, ΥΠΠΟ-ΤΑΠ, Αθήνα 2002. Υπό έδοση.
2. J. Coleman, Kephala, KEOS I, American School of Classical Studies, Princeton, N.J. 1977; J.L. Davis, *Ayia Irini: Period V*, Keos V, Verlag Philipp von Zabern, Mainz on Rhine 1986; H.S. Georghiou, *Ayia Irini: Specialized Domestic and Industrial Pottery*, Keos VI, Verlag Philipp von Zabern, Mainz on Rhine 1986; J. Overbeck, *Ayia Irini: Period IV*, The Stratigraphy and the Find Deposits, Keos VII, Verlag Philipp von Zabern, Mainz on Rhine 1989; D.E. Wilson, *Ayia Irini: Periods III, II*, The Neolithic and the Early Bronze Age Settlements, Keos IX, Verlag Philipp von Zabern, Mainz on Rhine 1999.
3. M. Caskey, *The Temple at Ayia Irini. Part I: The Statues*, Keos II, American School of Classical Studies, Princeton, N.J. 1986.
4. W.W. Cummer - E. Schofield, *Ayia Irini: House A, Results of the Excavations*, Keos III, Verlag Philipp von Zabern, Mainz on Rhine 1984.
5. K.M. Petrušov, *Ayia Irini: The Balance Weights*, Keos VIII, Verlag Philipp von Zabern, Mainz on Rhine 1992.
6. Σχετικά με την ιστορία της αρχαίας Κέας, βλ. Κ. Μάνθος, Αρχαιολογία και Ιστορία της νήσου Κέας, εισαγωγή-μεταγραφή-σχολιά: Λ. Μενδοντά, εκδ. Βουκαριάνη, 1991· Ι. Φώλλας, Ιστορία της νήσου Κέα, εκδ. Βουκαριάνη, 1992· Γ. Βενιέρη, «Κέως η τετράπολη», στο αφερόματα «Η νήσος Κέα», εργμ. Καθημερινή-Επτά Ημέρες (8.7.2001), βλ. και σημ. 1.
7. Α. Παπανικολάου, «Η οικοδόμηση εξέλιξη της νότιας κλίτους της Ακρόπολης της Καρθαίας κατά το δια το δια ανών πλ.Χ.» και «Η στέγη του ναού της Αθηνάς στην Καρθαία». Πρακτικά Διεθνών Συμποσίου «Κέα-Κύθες. Ιστορία και Αρχαιολογία», Μελέτημα 27, 1998, σ. 555-608. Ε. Τουκόπου, «Ο γλυπτός διδυκόσιος του ναού της Αθηνάς στην Καρθαία». Πρακτικά Διεθνών Συμποσίου «Κέα-Κύθες. Ιστορία και Αρχαιολογία», Μελέτημα 27, 1998, σ. 609-623. Βλ. και σημ. 1.
8. C. Papageorgiadou-Baris, «The Alzertis Hoard from Kea, 1987», Quaderni ticinesi di numismatica e antichità classiche XXV, Lugano 1996.